

Національна академія наук України
Інститут держави і права
імені В. М. Корецького

Н. М. ПАРХОМЕНКО

**ПАРАДИГМА
ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ
В УКРАЇНІ:**

**ЗМІСТОВО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ
ВИМІРИ**

Монографія

Київ
Парламентське видавництво
2023

*Рекомендовано до друку
Вченю радою Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
(протокол № 11 від 27 жовтня 2022 р.)*

Рецензенти:

- Ю. С. Шемщенко** — академік НАН України, заслужений діяч науки і техніки України;
Н. М. Оніщенко — академік НАПрН України, заслужений юрист України;
А. М. Колодій — член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України

Пархоменко Н. М.

П18 Парадигма правового регулювання в Україні: змістово-інструментальні виміри : монографія. Київ : Парламентське видавництво, 2023. — 320 с.

ISBN 978-966-922-217-6

Запропоноване монографічне дослідження є спробою осмислення окремих проблемних аспектів правового регулювання як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Не претендуючи на вичерпність запропонованих положень і розуміючи їх дискусійність, у процесі дослідження було з'ясовано сутність правового регулювання як феномену та чинники, які його визначають; проведено аналіз окремих аспектів правової реформи як інструменту правового регулювання, його соціального та соціологічного вимірів; охарактеризовано правову визначеність і дійсний зміст права в аспекті його застосування; обґрунтовано твердження про розвиток законодавства як основу ефективного правового регулювання; з'ясовано роль громадянського суспільства як публічного суб'єкта правового регулювання та контролю за діяльністю органів державної влади, визначено особливості правового розвитку в умовах воєнного стану тощо.

Адресовано широкому колу читачів, зокрема юристам та фахівцям соціогуманітарних наук, теоретикам і практикам, а також усім, хто цікавиться проблематикою правового регулювання.

УДК 340.12 (477)

© Інститут держави і права
імені В. М. Корецького НАН України, 2023
© Пархоменко Н. М., 2023

ISBN 978-966-922-217-6

Зміст

Замість передмови.....	5
Розділ 1. Правове регулювання як феномен і чинники, які його визначають	14
Розділ 2. Правова реформа як інструмент правового регулювання	59
2.1. Концептуальні засади правової реформи	59
2.2. Ідеологія як складова і чинник ефективності реалізації реформ в Україні.....	79
Розділ 3. Розвиток законодавства як основа ефективного правового регулювання	103
3.1. Концептуальні та нормативні аспекти розвитку конституційного законодавства України: компаративні виміри	103
3.2. Принципи європейського конституціоналізму та український досвід.....	119
3.3. Еволюція системи права та законодавства незалежної України	128
3.4. Особливості правового регулювання за умов воєнного стану.....	139
Розділ 4. Правова визначеність і дійсний зміст права в аспекті його застосування	150
4.1. Тлумачення норм права як засіб правореалізаційної діяльності	150
4.2. Нормативно-інтерпретаційна конституціоналізація законодавства України	166
4.3. Єдність судової практики як чинник правового регулювання	183

4.4. Правова доктрина як результат правотлумачної та правозастосовної діяльності суду	191
4.5. Науково-експертна діяльність як засіб визначення дійсного змісту права та чинник формування судової доктрини	206
4.6. Судова доктрина у правових системах світу	215
Розділ 5. Соціальний і соціологічний вимір правореалізаційного процесу	230
5.1. Правова ідея як зміст та якість правовідносин	230
5.2. Соціологічний вимір забезпечення соціальних прав і свобод людини в Україні в аспекті європейських стандартів	258
Розділ 6. Громадянське суспільство як публічний суб'єкт правового регулювання та контролю за діяльністю органів державної влади	272
6.1. Громадянське суспільство як суб'єкт публічної влади	272
6.2. Сутнісні та змістові виміри громадського контролю	291
6.3. Сучасний стан і перспективи удосконалення правового регулювання громадського контролю в Україні	297
6.4. Форми здійснення громадського контролю в Україні та зарубіжний досвід	304

Замість передмови

Однією з передумов функціонування сучасної держави, трансформації державно-владих відносин, розвитку громадянського суспільства є правове забезпечення та відповідне правове регулювання, що, своєю чергою, потребує науково-методологічного супроводу.

Наразі можна стверджувати, що протягом 30 років незалежності Україна здійснила низку глибинних перетворень правової системи, підґрунтям яких стало поступове оновлення системи нормативно-правових актів, що мало на меті: 1) забезпечення стабільності всіх сфер суспільних відносин; 2) створення гідних людини умов життя та діяльності; 3) встановлення гарантій прав і свобод людини та громадянина, рівності правових можливостей та їх забезпечення; 4) підтримання режиму законності в суспільстві та подолання виявів правового ніглізму; 5) забезпечення ефективного функціонування системи стримувань і противаг у механізмі держави; 6) розвиток міжнародного співробітництва за умови забезпечення національних інтересів України тощо. Досягнення цієї мети передбачало розв'язання відповідних завдань, аналіз виконання яких свідчить про існування як здобутків, так і прорахунків.

Насамперед слід зазначити, що основою будь-яких трансформацій у галузі державотворення і правотворення є правова реформа загалом і конституційна реформа зокрема. Саме на рівні Конституції України як Основного Закону держави конституються фундаментальні правові принципи та норми, що визначають порядок організації і функціонування всіх гілок (законодавчої, виконавчої й судової) та інститутів державної влади, а також порядок взаємодії суспільства, індивіда й держави. З прийняттям Конституції України у 1996 р. Україна майже постійно перебувала на етапі удосконалення її основних положень, оскільки окремі її норми не повною мірою відповідали європейським принципам і міжнародним стандартам, потребам розвитку українського суспільства, залишалися